

IV. Особливості розгляду окремих категорій господарських спорів

Валерія Радзивілюк

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри господарського права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)
vradziv@hotmail.com

УДК 346.1:347.736

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ БОРЖНИКІВ

АНОТАЦІЯ. Створення сучасного законодавства, такого, що відповідає реаліям сьогодення і покликане ефективно унормувати відносини банкрутства в Україні, формування національної теорії права банкрутства пов'язано з нагальною необхідністю вирішення цілої низки питань, що впливають, зокрема, з особливостей правового регулювання як процесуальних, так і матеріальних відносин банкрутства, обумовлених наявністю специфічного суб'єктного складу. Специфіка правового становища цих суб'єктів визначається передусім особливостями їх місця в економіці нашої країни загалом, окремих її адміністративно-територіальних одиниць, сферою здійснення господарської діяльності, соціальними та іншими факторами зокрема.

Метою статті є аналіз положень чинного законодавства, приписи якого регламентують процесуальні відносини банкрутства за участю окремих категорій боржників, дослідження вироблених догмою права банкрутства положень, присвячених проблемам унормування правового становища боржників, що мають суспільну й іншу цінність, а також викладення власного бачення напрямів удосконалення відповідних норм законодавства про банкрутство, що сприятиме подоланню існуючих у національному законодавстві проблем та реалізації його норм на практиці.

Встановлено, що найбільш складним завданням є правильний вибір відповідного механізму, засобів правового регулювання, що спрямовані на збереження боржника та на підтримання балансу інтересів учасників провадження у справі про банкрутство і мають застосовуватися до конкретного боржника, залежно від його економічного становища, особливостей діяльності та відповідати цілям і завданням, які стоять перед законодавством про банкрутство. Саме тому ці питання потребують подальшого дослідження. З'ясовано, що в нинішній економічній ситуа-

© Валерія Радзивілюк, 2018

ції в нашій країні важливі не лише наявність законодавчого закріплення норм, які регламентують особливості провадження стосовно окремих категорій боржників, а й їх відповідність реаліям сьогодення.

Автор доходить висновку, що захищеність і стабільність вітчизняної економіки безпосередньо залежить від диференціації правового регулювання процесуальних відносин банкрутства, пов'язаних з існуванням особливостей їх унормування стосовно окремих категорій боржників. Створення та впровадження в українське законодавство про банкрутство положень, які унормовують здійснення застосування провадження у справі про банкрутство щодо особливих категорій боржників, нині є одним з основних, найбільш актуальних напрямів розвитку права про банкрутство.

Ключові слова: провадження у справі про банкрутство; відносини банкрутства; боржники, що мають суспільну й іншу цінність.

Аналіз законодавства про банкрутство України свідчить про недосконалість правової регламентації відносин, пов'язаних із неплатоспроможністю, у зв'язку з невиконанням своїх грошових зобов'язань, зокрема тими боржниками, які мають суспільну, іншу цінність, що, зі свого боку, сприяє виникненню значної кількості проблем практичного характеру, які неминуче спонукають до проведення теоретичних досліджень. Враховуючи зазначене, актуальність цієї статті та перспективи подальшого дослідження теми вбачаються передусім у її своєчасності, та пов'язані з нагальною потребою створення ефективного механізму правового регулювання банкрутства окремих категорій боржників, що дасть змогу, залежно від конкретної економічної ситуації, уникнути загрози визнання банкрутом певного боржника, наприклад, того, що має суспільну або іншу цінність, або застосовувати та здійснювати процедури банкрутства в межах відповідного провадження з урахуванням прав та інтересів суб'єктів, які мають потребу в їхньому захисті. Чим досконаліші відповідні правові норми, тим вищою є ефективність права банкрутства загалом.

Що стосується ступеня наукової розробки проблем унормування особливостей провадження у справі про банкрутство боржників, що мають суспільну, іншу цінність, то сьогодні ми маємо значну кількість досліджень вітчизняних науковців (Р. Афанасьєва, О. Бірюкова, А. Бобкової, А. Бутирського, І. Вечірко, В. Джуня, В. Малиги, П. Повара, Б. Полякова, П. Пригузи, В. Радзивілюк, Я. Рябцевої, Є. Сгари, В. Степанова та інших), у яких ці питання безпосередньо чи побічно розглядаються. Водночас науковці не мають єдиного, узагальненого бачення шляхів вирішення проблем, пов'язаних із питаннями ефективного унормування особливостей судового провадження у справах про банкрутство окремо визначених законодавством категорій боржників.

Метою дослідження є аналіз положень чинного законодавства, приписи якого регламентують процесуальні відносини банкрутства за участю

окремих категорій боржників, дослідження вироблених догмою права банкрутства положень, присвячених проблемам унормування правового становища боржників, що мають суспільну, іншу цінність, а також викладення власного бачення щодо напрямів удосконалення відповідних норм законодавства про банкрутство, що сприятиме подоланню проблем, які існують у національному законодавстві, та реалізації його норм на практиці.

Справи про банкрутство, зокрема й окремих категорій боржників, відносяться до юрисдикції господарських судів (ч. 1 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України)¹). Нормами ч. 1 ст. 3 ГПК України передбачено, що судочинство в господарських судах здійснюється відповідно до ГПК України, Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (далі – Закон про банкрутство)². Отже, справи про банкрутство розглядаються господарським судом за правилами, передбаченими ГПК України, з урахуванням особливостей, визначених Законом про банкрутство (ч. 6 ст. 12 ГПК України, ч. 1 ст. 2, ст. 9 Закону про банкрутство).

Проведення у справі про банкрутство боржників, що мають суспільну, іншу цінність має низку особливостей та пов’язаних із ними проблем правового регулювання цього виду відносин банкрутства.

Положення частин 1, 4 ст. 85 “Особливості банкрутства суб’єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну, іншу цінність або особливий статус” Закону про банкрутство розповсюджуються на три категорії боржників: суб’єкта підприємницької діяльності, що має суспільну або іншу цінність для Автономної Республіки Крим або територіальної громади, містоутворюючі та особливо небезпечні суб’єкти господарювання³.

Особливу увагу привертають до себе положення, що містяться у частинах 1–3 ст. 85 Закону про банкрутство. Залишення у цьому Законі зазначених реформованих положень, які до цього містилися у другій редакції Закону про банкрутство⁴, не позбавило правове регулювання відносин банкрутства за участю боржників, які мають суспільну, іншу цінність, проблем застосування відповідних норм, що були притаманні й другій редакції Закону про банкрутство, що, зі свого боку, відобразилося у дис-

¹ Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII (у ред. з 15 грудня 2017 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 25.05.2018).

² Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 4 травня 1992 р. № 2343-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> (дата звернення: 25.05.2018).

³ Там само.

⁴ Про внесення змін до Закону України “Про банкрутство”: Закон України від 30 червня 1999 р. № 784-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 42-43. Ст. 378.

кусіях, які велися серед науковців та практиків протягом дії зазначеної редакції Закону про банкрутство.

Суб'єктами підприємницької діяльності, щодо яких передбачені особливості провадження у справі про банкрутство та застосування до них процедур банкрутства, у ч. 1 ст. 85 Закону про банкрутство визначені підприємства, що мають місцеве підпорядкування та розташовані у межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці, а саме Автономної Республіки Крим або територіальної громади та мають для них суспільну, іншу цінність.

Наведене положення обґрунтовано викликає заперечення з огляду на те, що, як слушно зазначає В. Джузь, ці норми можуть стосуватися не лише підприємств боржників відповідної комунальної власності, як це було передбачено другою редакцією Закону про банкрутство, а й підприємств будь-якої форми власності, зокрема й приватної.

В. Джузь висловлює таку думку:

Об'єктивний аналіз статті 85 свідчить, що цією нормою законодавцем закладено широкі можливості для зловживань і маніпуляцій керівників територіальних громад і ця норма містить потенційно значний корупційний контент⁵.

На нашу думку, відповідь на запитання – а чи варто взагалі застосувати особливе правове регулювання відносин банкрутства виключно щодо підприємств комунальної власності? – є неоднозначним. Проте першим кроком у напрямку вдосконалення вітчизняного законодавства про банкрутство в цьому аспекті має бути чітке визначення у межах ст. 85 Закону про банкрутство переліку суб'єктів-боржників, що мають місцеве підпорядкування та розташовані у межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці, мають для них суспільну, іншу цінність, а головне, критерії їх віднесення до таких підприємств, на які можуть бути розповсюджені приписи названої статті.

У частині 8 ст. 5 другої редакції Закону про банкрутство містилися певним чином співзвучні наведеним вище положення. Однак поширювалися вони лише на комунальні підприємства, які при наявності певних обставин могли вилучатися із-під дії законодавства про банкрутство. Єдиною правовою підставою незастосування до зазначених підприємств положень другої редакції Закону про банкрутство було прийняття рішення щодо цього на пленарному засіданні відповідної ради органів

⁵ В. Джузь, 'Про необхідність зміни правового режиму в конкурсному праві України' (Всеукраїнська самоврядна організація фахівців конкурсного процесу) <<http://uaip.org.ua/v-dzhun-pro-neobhidnist-zminy-pravovoho-rezhimu-v-konkursnomu-pravi-ukrajiny/>> дата звернення 30 Травень 2018.

місцевого самоврядування. Така вимога Закону була пов'язана з тим, що власником майна комунального підприємства є територіальна громада села, селища, міста, району у місті. При цьому комунальні підприємства, що перебувають у віданні районної чи обласної ради, становлять спільну власність територіальних громад зазначених вище адміністративно-територіальних одиниць. Отже, рішення щодо незастосування до комунальних підприємств положень другої редакції Закону про банкрутство, а також інші важливі рішення, зокрема, щодо створення комунального підприємства, припинення його діяльності, відчуження відповідного комунального майна тощо, входять до виключної компетенції зазначених рад (ст. 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"⁶).

За часів дії другої редакції Закону про банкрутство прийняття таких рішень, якими комунальні підприємства виводилися із-під дії законодавства про банкрутство, було вельми розповсюдженим явищем⁷.

Дослідження, проведені вітчизняними науковцями та практиками щодо розгляду таких справ господарськими судами, свідчили про те, що у випадку, коли стосовно підприємств, які були об'єктами права комунальної власності на момент подачі заяви до господарського суду, прийнято рішення на пленарному засіданні відповідної ради органів місцевого самоврядування щодо незастосування до нього положень Закону про банкрутство, заява про порушення провадження у справі про банкрутство не приймалася на підставі п. 1 ст. 62 ГПК України⁸. Якщо ж інформація та докази щодо прийняття зазначеного рішення ставали відомими суду після порушення провадження у справі про банкрутство, то суд мав припинити провадження у таких справах на підставі положень ст. 80 ГПК України⁹. Проте коли зазначене рішення приймалося після порушення у справі про банкрутство, то таке становище сприймалося господарськими судами неоднозначно, а судова практика була різною, про що свідчили рішення Вищого господарського суду України та Верховного Суду України у конкретних справах¹⁰.

Отже, у зазначений період часу існувала нагальна необхідність визначити критерії виключення таких підприємств із кола суб'єктів провадження у справі про банкрутство, а не поширювати норму ч. 8 ст. 5 другої редакції Закону про банкрутство на всі підприємства комунальної власності.

⁶ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 25 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

⁷ Дмитро Вовк, *Банкрутство підприємства: процедура* (Фактор 2009) 36-7.

⁸ Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

⁹ Там само.

¹⁰ Володимир Устименко та Руслан Джабраїлов, 'Правове регулювання банкрутства комунальних підприємств' (2007) 5 *Право України* 50-1.

Ця проблема певним чином була вирішена після прийняття у 2007 р. рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням ВАТ “К” про офіційне тлумачення положень ч. 8 ст. 5 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (справа щодо кредиторів підприємств комунальної власності), відповідно до якого до комунальних підприємств, на які можуть не розповсюджуватися положення Закону про банкрутство, слід відносити лише комунальні унітарні підприємства. Прийняття рішення зазначеними органами про незастосування до цих підприємств положень Закону про банкрутство можливо як до початку порушення провадження у справі про банкрутство щодо зазначених підприємств, так і на будь-якій стадії такого провадження. При наявності зазначеного рішення господарський суд має припинити провадження у справі про банкрутство¹¹.

Проте прийняття зазначеного рішення вирішувало не всі існуючі на той час проблеми правового становища цієї категорії боржників, які виникали при порушенні щодо них провадження у справі про банкрутство. Наявність положень ч. 8 ст. 5 другої редакції Закону про банкрутство та ч. 4 ст. 214 Господарського кодексу України (далі – ГК України)¹² дійсно сприяла захисту майнових інтересів територіальної громади завдяки наданню органам місцевого самоврядування можливості зберегти комунальне підприємство, функціонування якого має життєво важливе значення для цієї адміністративно-територіальної одиниці, водночас у таких випадках, як свідчила судова практика, незахищеними залишалися майнові інтереси кредиторів комунальних підприємств.

Б. Поляков із цього приводу висловив вельми слушну пропозицію:

Закон не повинен створювати “чорні плями”. Якщо місцева Рада вирішить заборонити банкрутство того чи іншого комунального підприємства, то вона повинна взяти на себе і відповідальність за борги. І тоді кредитори повинні мати право вимагати оплати своїх вимог у власника (місцевої Ради) комунального підприємства. Тоді місцева Рада буде більш виважено підходити до прийняття вказаних рішень¹³.

Конкретизацію вирішення цієї проблеми ми можемо знайти у дослідженні К. Апанасенко, яка пропонувала доповнити ч. 8 ст. 5 другої ре-

¹¹ Про офіційне тлумачення положень ч. 8 ст. 5 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (справа щодо кредиторів підприємств комунальної власності): рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням ВАТ “К” від 20 червня 2007 р. № 5-рп 2007 (2008) 2-3 Санація та банкрутство 10-15.

¹² Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 06.06.2018).

¹³ Борис Поляков, “Помилки законодавця в Законі України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (2006) 3 Право України 100.

дакції Закону про банкрутство положенням такого змісту: 'У такому випадку орган, до сфери безпосереднього управління якого належить відповідна юридична особа, несе повну субсидіарну відповідальність за її зобов'язаннями'¹⁴.

На нашу думку, позиції зазначених авторів досі є актуальними, хоча б з огляду на те, що, по-перше, дія законодавства про банкрутство поширюється на всі підприємства-боржники, які мають місцеве підпорядкування та розташовані у межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці, а саме Автономної Республіки Крим або територіальної громади, та мають для них суспільну, іншу цінність; по-друге, до таких підприємств, які можуть мати суспільну або іншу цінність, належать лише комерційні підприємства, майно за якими закріплюється на праві господарського відання (ч. 4 ст. 78, ч. 4 ст. 63, ст. 136 ГК України)¹⁵. Деякі автори доходять висновку стосовно того, 'що невирішеним є питання застосування Закону про банкрутство до комунальних некомерційних підприємств'¹⁶. Із таким твердженням не можна погодитися на підставі того, що некомерційні підприємства не можуть бути суб'єктами банкрутства з огляду на загальні положення абзацу 3 ч. 1 ст. 1 Закону про банкрутство, тому що не є суб'єктами підприємницької діяльності та спеціальних положень частин 1, 2 ст. 85 Закону про банкрутство. Що стосується комерційних підприємств (має йтися саме про них), то, звісно, стосовно саме таких підприємств, і саме у спеціальному законі – Законі про банкрутство можуть бути введені положення, які запропонували зазначені вище автори, тому що, за загальним правилом, власник майна не несе субсидіарної відповідальності за борги підприємств, майно яких належить їм на праві господарського відання, перед третіми особами. По-третє, відповідні норми ст. 85 Закону про банкрутство, по суті, містять положення, які сприймаються досить неоднозначно. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 85:

До клопотання додається рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішення ради органу місцевого самоврядування, прийняте виключно на її пленарному засіданні, про незастосування до відповідного суб'єкта підприємницької діяльності передбачених цим Законом процедур та закриття провадження у справі про банкрутство, а також гарантії задоволення всіх вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями¹⁷.

¹⁴ Катерина Апанасенко, *Право комунальної власності: господарсько-правовий аспект* (Слово 2010) 172.

¹⁵ Господарський кодекс України (н 12).

¹⁶ Ірина Бутирська, *Правовий статус учасників справи про банкрутство* (Технодрук 2017) 97.

¹⁷ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (н 2).

При цьому незрозуміло, які саме гарантії має на увазі законодавець – чи гарантії, передбачені нормами ГК України, чи гарантії, передбачені статтями 560–569 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)¹⁸, чи якісь інші. При застосуванні зазначених положень на практиці у суддів господарських судів виникають й інші проблеми. Вони пов'язані з вирішенням питання: чи може господарський суд закрити провадження у справі про банкрутство щодо боржника, що має суспільну або іншу цінність, якщо рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування про незастосування до відповідного суб'єкта підприємницької діяльності, передбачених цим Законом процедур банкрутства та закриття провадження у справі про банкрутство, прийнято, а гарантії зазначені органи не надають? На якій стадії провадження у справі про банкрутство (до чи після затвердження вимог кредиторів) можливе таке закриття цього провадження?¹⁹

Приписи частин 8, 9 зазначеної статті вказують *на право* Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, а також Кабінету Міністрів України в особі їх уповноважених органів: 1) 'в будь-який час до закінчення процедури санації зазначених боржників розрахуватися з усіма кредиторами в порядку, передбаченому цим Законом'; 2) надати поруку в порядку і на умовах, передбачених законом. І лише у такому випадку, за наявності договору поруки, 'кредитори мають право пред'явити до поручителя вимоги щодо стягнення неоплаченої суми боргу у порядку та випадках, передбачених законодавством' (ч. 12 ст. 85 Закону про банкрутство)²⁰.

Очевидно, що законодавцем, по суті, регламентовані лише права зазначених вище органів щодо надання боржнику визначеної підтримки. Причому у випадку порушення поручителем своїх зобов'язань стосовно кредиторів, що володіють однією третьою усіх вимог до боржника, негативні наслідки у вигляді дострокового припинення судових процедур розпорядження майном боржника, санації та відкриття ліквідаційної процедури наступають для боржника (ч. 13 ст. 85 Закону про банкрутство)²¹.

Також саме для боржника наступають негативні наслідки, якщо вимоги його кредиторів не будуть погашені протягом поточного та наступного календарних років. У цьому разі і Рада міністрів Автономної Респуб-

¹⁸ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

¹⁹ Ніна Камша, 'Проблемні питання щодо розгляду справ про банкрутство, провадження у яких порушено за новою редакцією Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"' (2014) 3-4 Санація та банкрутство 190.

²⁰ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (п 2).

²¹ Там само.

ліки Крим, і орган місцевого самоврядування позбавляються права на повторне звернення до господарського суду із зазначеним у цій статті клопотанням, а провадження у справі про банкрутство щодо відповідного суб'єкта підприємницької діяльності вже здійснюватиметься на загальних підставах (ч. 3 ст. 85 Закону про банкрутство)²².

На нашу думку, реалізація передбаченого Законом про банкрутство права на звернення до суду Ради міністрів Автономної Республіки Крим або ради органу місцевого самоврядування з клопотанням про незастосування передбачених зазначеним Законом процедур та закриття провадження у справі про банкрутство щодо відповідного суб'єкта підприємницької діяльності, що має суспільну або іншу цінність, повинно бути безпосередньо пов'язане з наданням до суду відповідного письмового документа, зміст якого має бути законодавчо визначений та який повинен засвідчувати те, що Рада міністрів Автономної Республіки Крим або рада відповідного органу місцевого самоврядування зобов'язується нести субсидіарну відповідальність за боргами підприємства-боржника у разі неможливості у межах процедур банкрутства задовольнити вимоги всіх його кредиторів за грошовими зобов'язаннями у порядку та строки, передбачені зазначеним документом.

Вважаємо, що слід переглянути положення, що унормовують продаж майна боржника (банкрута) у провадженні у справі про банкрутство загалом та стосовно боржників, що мають суспільну або іншу цінність, зокрема. При продажу майна боржників, що мають суспільну або іншу цінність, у провадженні у справі про банкрутство слід ввести можливість застосування такого виду аукціону, як аукціон з умовами, який вже передбачений у ч. 1 ст. 1 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна":

Аукціон з умовами – спосіб продажу об'єкта приватизації, за яким власником об'єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну і взяв на себе зобов'язання виконати умови продажу об'єкта приватизації²³.

Більш детального правового регулювання потребують положення щодо: продажу у справах про банкрутство цілісного майнового комплексу зазначених боржників (зокрема, норми щодо особливостей змісту договору купівлі-продажу, щодо наслідків невиконання такого договору

²² Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (н 2).

²³ Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст. 68.

тощо); конкретизація підстав, при наявності яких продаж майна зазначених боржників здійснюється частинами, тощо.

Значні зауваження слід висловити щодо формулювання норми, яка міститься у ч. 6 ст. 85 Закону про банкрутство. У межах провадження у справі про банкрутство може відбуватися продаж цілісного майнового комплексу боржника (банкрута), а не “суб’єкта підприємницької діяльності”, що має суспільну або іншу цінність для територіальної громади.

Висновки. Наявність у законодавстві України норм, що регламентують відносини, пов’язані з банкрутством окремих категорій боржників, відповідає тенденціям розвитку законодавства про банкрутство. Тому створення ефективного механізму правового регулювання відносин банкрутства за участю боржників, що мають особливий правовий статус, зокрема суб’єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну або іншу цінність, є нині вельми актуальним як з точки зору вирішення соціально-економічних завдань на рівні країни загалом, так і на рівні певної адміністративно-територіальної одиниці зокрема, створення механізмів, спрямованих на: збереження життєздатних боржників; ефективний розподіл активів боржника між його кредиторами, захист інтересів певних категорій суб’єктів при неплатоспроможності (банкрутстві) боржника тощо.

Дослідження специфіки унормування провадження у справі про банкрутство суб’єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну або іншу цінність, дає можливість дійти висновку щодо наявності недоліків та прогалин в унормуванні відносин банкрутства за участю цієї категорії боржників.

Аналіз положень ст. 85 Закону про банкрутство, присвячених правовій регламентації особливостей провадження у справі про банкрутство окремо визначених категорій боржників. Зокрема суб’єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну або іншу цінність, засвідчує, що існуюче сьогодні унормування цих відносин не сприяє вирішенню завдань, поставлених перед національним законодавством про банкрутство та вимагає детальної розробки положень, присвячених правовому оформленню відносин, які виникають у зв’язку та з приводу неплатоспроможності та банкрутства зазначених суб’єктів, зокрема, у таких напрямках: обмеження кола суб’єктів-боржників місцевого підпорядкування, розташовані у межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці та мають для неї суспільну, іншу цінність, лише суб’єктами, що здійснюють свою діяльність на базі комунальної власності; визначення критеріїв віднесення таких суб’єктів до тих, що мають суспільну та (або) іншу цінність; закріплення у Законі про банкрутство положень, що мають

містити визначення гарантії для цілей цього Закону, правові наслідки ненадання такої гарантії у разі задоволення господарським судом клопотання Ради міністрів Автономної Республіки Крим або ради органу місцевого самоврядування, про незастосування до відповідного боржника процедур банкрутства та закриття провадження у справі про банкрутство; визначення, на якій стадії провадження у справі про банкрутство та на якому етапі тієї чи іншої судової процедури банкрутства можливе закриття цього провадження (зокрема, чи можливе закриття провадження після виявлення усіх кредиторів боржника і затвердження господарським судом реєстру їхніх вимог; продажу цілісного майнового комплексу боржника, коли сума, виручена від такого продажу, є недостатньою для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, в ліквідаційній процедурі, у випадках, коли розрахунки з кредиторами тривають, тощо); слід переглянути положення, що унормовують продаж майна боржника (банкрута) у провадженні у справі про банкрутство стосовно боржників, що мають суспільну або іншу цінність (зокрема, під час продажу майна слід ввести можливість застосування аукціону з умовами, передбачити норми щодо особливостей змісту договору купівлі-продажу та наслідків невиконання такого договору, конкретизувати підстави, при наявності яких продаж майна зазначених боржників здійснюється частинам, тощо.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [The Economic Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed: 06.06.2018) (in Ukrainian).
2. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Code of Economic Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 6 lystopada 1991 r. № 1798-XII (u red. z 15 hrudnia 2017 r.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (accessed: 25.05.2018) (in Ukrainian).
3. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Code of Economic Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 6 lystopada 1991 r. № 1798-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 6. St. 56 (in Ukrainian).
4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [On Local Self-Government in Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 25 travnia 1997 r. № 280/97-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1997. № 24. St. 170 (in Ukrainian).
5. Pro pryvatzatsiiu derzhavnoho i komunalnoho maina [On Privatization of the State and Communal Property]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 18 sichnia 2018 r. № 2269-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2018. № 12. St. 68 (in Ukrainian).
6. Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannia yoho bankrutom [On Restoring Debtor's Solvency or Declaring Bankrupt]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 4 travnia 1992 r. № 2343-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> (accessed: 25.05.2018) (in Ukrainian).

7. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro bankrutstvo" [On Amending the Law of Ukraine "On Bankruptcy"]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 30 chervnia 1999 r. № 784-XIV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1999. № 42-43. St. 378 (in Ukrainian).
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 40-44. St. 356 (in Ukrainian).

Cases

9. Pro ofitsiine tlumachennia polozhen ch. 8 st. 5 Zakonu Ukrainy "Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannia yoho bankrutom" (sprava shchodo kredytoriv pidpriemstv komunalnoi vlasnosti) [On the Official Interpretation of the Provisions of Part 8, Article 5 of the Law of Ukraine "On Restoring Debtor's Solvency or Declaring Bankrupt" (Case of Creditors of Communally Owned Enterprises)]: Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiynym zvernenniam VAT "K" [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the Case Following the Constitutional Application of JSC "K"] vid 20 chervnia 2007r. № 5-rp 2007 (2008) 2-3 Sanatsiia ta bankrutstvo 10-15 (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

10. Apanasenko K, *Pravo komunalnoi vlasnosti: hospodarsko-pravovyi aspekt [Communal Ownership Right: Economic and Legal Aspect]* (Slovo 2010) (in Ukrainian).
11. Butyrska I, *Pravovyi status uchasnykiv spravy pro bankrutstvo [Legal Status of Participants to Bankruptcy Proceedings]* (Tekhnodruk 2017) (in Ukrainian).
12. Vovk D, *Bankrotstvo predpriiatyia: protsedura [Enterprise Bankruptcy: Procedure]* (Faktor 2009) (in Russian).

Journal articles

13. Kamsha N, 'Problemni pytannia shchodo rozghliadu sprav pro bankrutstvo, provadzhennia u yakykh porusheno za novoju redaktsiieiu Zakonu Ukrainy "Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannia yoho bankrutom" ['Challenging Issues of Consideration of Bankruptcy Cases Commenced under the Amended Law of Ukraine "On Restoring Debtor's Solvency or Declaring Bankrupt"] (2014) 3-4 Sanatsiia ta bankrutstvo 190 (in Ukrainian).
14. Poliakov B, 'Pomyly zakonodavtsia v Zakoni Ukrainy "Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannia yoho bankrutom" ['Legislator's Mistakes in the Law of Ukraine "On Restoring Debtor's Solvency or Declaring Bankrupt"] (2006) 3 Pravo Ukrainy 100 (in Ukrainian).
15. Ustymenko V ta Dzhabrailov R, 'Pravove rehuliuвання bankrutstva komunalnykh pidpriemstv' ['Legal Regulation of Bankruptcy of Communal Enterprises'] (2007) 5 Pravo Ukrainy 50-51 (in Ukrainian).

Websites

16. Dzhun V, 'Pro neobkhidnist zminy pravovoho rezhymu v konkursnomu pravi Ukrainy' ['On the Need to Change the Legal Regime in Competition Law of Ukraine'] (*Vseukrainska samovriadna orhanizatsiia fakhivtsiv konkursnoho protsesu*) <<http://uaip.org.ua/v-dzhun-pro-neobkhidnist-zminy-pravovoho-rezhymu-v-konkursnomu-pravi-ukrajiny/>> accessed 30 May 2018 (in Ukrainian).

ON THE SPECIFICS OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS REGARDING
CERTAIN CATEGORIES OF DEBTORS

ABSTRACT. The task of creating a modern legislation which complies with today's realities and aims at effectively standardizing the bankruptcy relations in Ukraine, and the task of forming the national theory of bankruptcy law involve an urgent need to address a wide range of issues arising, in particular, from the specifics of legal regulation of procedural and material relations in bankruptcy, given the presence of specific parties. The specific legal status of these parties ensues primarily from the peculiarities of their place in our country's economy in general, its individual administrative territorial units, the area of economic activity, and social and other factors, in particular.

The purpose of the article is to analyze the provisions of current legislation which govern the procedural relations in bankruptcy involving certain categories of debtors; to research into the provisions based on bankruptcy law dogma and targeted at the issues relating to standardization of the legal status of debtors with social and other value; and to present the author's own vision of the lines for improvement of respective bankruptcy law provisions, and in such way to contribute to the overcoming of the problems present in national legislation and to ensure the implementation of its provisions in practice.

The article establishes that the most difficult task is to make a correct choice of the appropriate mechanism and legal regulation means which are designated for keeping the debtor in operation and maintaining the balance of interests of participants to bankruptcy proceedings, and which should be applied to a particular debtor with due regard for its economic situation and specifics of operation, and which meet the goals and objectives of bankruptcy legislation. For this reason, these issues require further research. The article demonstrates that in view of the current economic situation in our country, it is crucial that we have legislatively entrenched provisions regulating the specifics of proceedings for certain categories of debtors, but also that they comply with today's realities.

The author comes to the conclusion that security and stability of national economy directly depends on the differentiation of legal regulation of procedural relations in bankruptcy related to the existing specifics of their standardization in respect of certain categories of debtors. Today one of the main and most urgent areas where bankruptcy law should develop is to work out and introduce into Ukrainian bankruptcy legislation the provisions standardizing the implementation of bankruptcy proceedings applied to special categories of debtors.

KEYWORDS: bankruptcy proceedings; bankruptcy relations; debtors with social and other value.